

Наставно научно већу
Филозофског факултета
у Београду

Реферат о завршеној докторској дисертацији

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Сузана Кујунџић Остојић је рођена у Суботици 1969. године, где је завршила основну и средњу школу. Филозофски факултет (група за југословенску књижевност и српскохрватски језик) је завршила у Новом Саду 1996. године. На истом факултету је 2000. године одбранила магистарски рад под насловом: „Преводи мађарске књижевности у буњевачким новинама, часописима и календарима од 1870. до 1918. године“. У периоду од 2007-2014. године је у Буњевачком информативном центру у Суботици обављала дужност директора и уредника „Буњевачких новина“ и дечијег листа „Тандрчак“, а од 2014. године се налази на функцији председнице Националног савета буњевачке националне мањине. Организовала је два научна скупа, уредила је двадесетак књига и говорила на више научних трибина о Буњевцима, о којима је објавила и више радова. Једна је од ауторки уџбеника за изборни предмет Буњевачки говор са елементима националне културе, *Ћitaka za I i II razred i Gramatika od I do IV razreda*, Zavoda za udžbenike, Novi Sad 2014.

Докторска дисертација: „Антрополошка функција и значење грокталица код бачких Буњеваца“ има 329 страна. За њен настанак је употребљено 67 чланака из периодике, један рукопис, 10 електронских извора и 125 посебних издања (зборника и монографија). Списак извора и литературе захвата 14 страна дисертације (311-325 страна).

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације су лирско-епске десетерачке песме, грокталице код Буњеваца у Бачкој. Оне су као вид усмене поезије преношене са колена на колено. Први записи о њима су се појавили у буњевачкој периодици у другој половини XIX века, а прва збирка грокталица објављена је почетком XX века (Raić Blaž, *Narodno blago-Narodne pjesme i poslovice*, Subotica, 1910). Већ у то време је било све мање старијих људи који су знали певати грокталице, а њихово извођење је постепено нестало након Другог светског рата. Сакупљачи народног блага забележили су око стаотину грокталица, које су објављене у три збирке. Оне до сада нису биле предмет истраживања, поготово не са етнолошког и антрополошког становишта. Циљ докторске дисертације је да укаже на улогу коју су грокталице као вид народне поезије Буњеваца имале у друштву у којем су настале и коју, након обнове, данас имају.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Прва претпоставка у истраживању је да су грокталице настале у функцији одржавања буњевачке етничке заједнице у њиховој прадомовини, пре него што су се, крајем XVII века, населили у јужну Угарску. Ова претпоставка је потврђена анализом топонима и јунака грокталица, који се односе на стари крај. Друга претпоставка је да грокталице губе етничко-културну улогу паралелно са развојем нација на простору савремене Србије и Мађарске јер буњевачка интелигенција није у довољној мери била ангажована на изградњи модерног буњевачког националног идентитета. Ова претпоставка се ослања на сазнање о кашњењу националног препорода код Буњеваца и „наглом паду аутохтоне активности буњевачке интелигенције“ после Првог светског рата, када, њиховим уласком у нову државу, није више у првом плану борба против мађаризације. После изласка већег дела буњевачке популације из сфере друштвене и политичке доминације мађарске нације, уласком у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, тај кохезиони фактор је нестао, а наступила је хрватизација Буњеваца, њихових политичких странака и католичке цркве, којој у верском погледу припадају. И, напokon, трећа претпоставка је да грокталице имају значајан поетски и уопште стваралачки потенцијал битан за изградњу савременог буњевачког националног идентитета. Ова се претпоставка темељи на сазнању о посебности буњевачких етничко-културних особина грокталица и, након обнове 2001. године, о добром пријему код властите публике. Другим речима, њихова обнова је у функцији очувања Буњеваца као националне мањине.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација, осим резимеа и кључних речи, има седам основних поглавља. Прво поглавље је посвећено теоријско-методолошким оквирима истраживања. У њему су приказани предмет, циљ, метод и хипотезе на којима почива истраживање. У другом поглављу је дат преглед најважнијих питања из историје и културе Буњеваца. Ту је реч о теоријама о пореклу и имену Буњеваца, прегледу буњевачке културе, усменој и писаној књижевности код бачких Буњеваца, о препородној књижевности (Иван Антуновић и следбеници), о буњевачкој књижевности у међуратном периоду и периоду после Другог светског рата до савременог доба; посебна потпоглавља су посвећена досељавању Буњеваца из Лике, Босне и Херцеговине и Далматинске загоре у Бачку, сличностима и разликама између Буњеваца и бачких Буњеваца и уређењу породичне задруге. Треће поглавље је посвећено евиденцији и опису грокталица. Ту је реч о одређењу и начину извођења грокталица, улози коју имају у друштву, записивачима и извођачима грокталица и временском, просторном и обичајном оквиру у коме се оне изводе. У четвртном поглављу је обрађен лингвистички, географски, верски и народни аспект сакупљене фолклористичке грађе. Ту је дат критички приказ буњевачких грокталица објављених у периодици и литератури, затим лингвистичка анализа грокталица, варијанте, топографија, верска синкретичност, народни мотиви и народни јунаци у грокталицама. Пето поглавље је посвећено упоредном посматрању исте појаве у различитим временским и друштвеним условима. Тако је најпре дат упоредни приказ грокталица, розгалица и ојкана у динарској културној зони и панонској културној зони, а потом обнова грокталица у Суботици 2001.

године и њихово прихватање од стране припадника буњевачке националне мањине, као и један нотни запис певачког извођења грокталице. Шесто поглавље је посвећено закључцима а седмо изворима и литератури.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Као што је поменуто, има више извора о грокталицама код бачких Буњеваца, али оне до сада нису биле предмет посебних научних истраживања. Ово је први монографски рад о њима. Оне су сагледане у историјском, друштвеном, географском и националном контексту. Употребљен је приступ који у себи садржи елементе историјског, функционалног, значењског и упоредног приступа. Показани су унутрашњи друштвени и културни садржаји грокталица, историјски и друштвени услови који су довели до њиховог замирања после Другог светског рата као и историјски и друштвени услови који су довели до њихове обнове, након полувековне паузе (1951-2001). Показало се да се њихова обнова налази у функцији конструисања етничитета релативно мале буњевачке националне заједнице. Тиме је дат један вид проучавања фолклора, што је вредно искуство за етнологију и антропологију као науку.

6. Закључак

Ова докторска дисертација је у свему урађена према одобреној пријави. С обзиром да се ради о самосталном и оригиналном научном делу сматрамо да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

У Београду, 9. 3. 2016.

Чланови комисије:

Проф. др Бранко Ћупурдија
Филозофски факултет, Београд

Проф. др Саша Недељковић
Филозофски факултет, Београд

Проф. др Славица Гароња Радованац
Филолошко-уметнички факултет
Крагујевац
